

5252 1934

Сніп

Виходить що-тижня у неділю в ранці у Харькові.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ: на рік 3 руб., на пів-року 1 руб. 75 коп., на 3 місяці 1 руб., окреме число—5 коп. За-кордон—4 руб., 1/2 року—2 руб.

Річні передплатники одержать без-платний додаток. Адреса Редакції: КОНТОРСЬКА, 21 Телефон редакції—839.

В справах редакції можна бачити від 3 до 5 годин — ввечора по понеділках, середах та п'ятницях.

Авторі рукописів повинні подавати своє прізвище й адресу. Редакція може скорочувати і змінити статті; більші статті, до друку не ухвалені, переходять в редакції 3 місяці й висилаються авторам їх коштом, а дрібні замітки й дописи одразу знищуються. Рукописи, на яких не зазначені умови друку, вважаються безплатними. З ПРИВОО надісланих до газети ВІРШІВ редакція не листується.

УМОВИ ДРУКУВАННЯ ОГЛОШЕНЬ: За рядок петіту попередю тексту, або за його місце платиться по 30 к. і по умові. За рядок петіту після тексту; за перший раз 20 к. і по умові, за другий—10 к. Хто шукає заробітку, платить за оповістку в 3 рядки 10 к. за раз, при умові друкування не менше 3-х разів.

№ 22.

27 (9 Червня) Травня.

1912 рік.

Жертвуйте на пам'ятник Т. ШЕВЧЕНКОВІ у Києві.

ОД РЕДАКЦІ.

З червня місяця „Сніп“ розпочне друкувати на своїх сторінках велике історичне оповідання „Берестечко“ д. О. Островського. Щоб не розбивати суцільності вражіння читачів, „Сніп“ виходить рідше, але в відповідно збільшеному об'ємі увесь час, доки не закінчиться „Берестечко“, се-б-то, в протязі літа.

Нагадуємо, що треба поновити передплату, щоб висилка „СНОПА“ не була припинена.

ЗМІСТ: Передовиця; Лист передплатника до редакції. „Снопа“; Українська плятформа; З нашого життя; З Галичини; З поля літератури й науки; Учитель—Я можу спокійно вмерти“; Книжки, надіслані до редакції; Листування редакції; Фел'етон: В. Т.—ська—Свої та чужі; С. С.—к.—Під куполом безсмертних.

27 Травня 1912 р. Харьків.

Трохи низче знайде читач листа д. С. Р—ка, надісланого ним до редактора „Снопа“. Ми довго вагались, чи друкувати сей зойк наболілої душі... Чи не краще буде заховати сей стогін болю, укрити сі криваві рани від очей наших читачів?

Чи не краще розпуку чи безнадійність сучасного українця в Росії прикрити фіговим листячком? Чи не краще прірву нашого життя притрусити й закрасити китицею ілюзій та мрій? Ми довго вагались, бо ми чули голоси, голоси компатріотів наших, які вже обвинувачують „Сніп“ за те, що він занадто обнажає наші рани...

Але в листі д. С. Р—ка ми добачили не тільки розпуку та стогін болю, ми добачили „живу душу“, яка мечеться й просить відповіді на страшні питання, ми добачили ще й душевну силу, яка хоче діяльності, але не вміє знайти шляху й рівноваги! Нам здалось, що так б'ється в тенетах душа пересічного сучасного українця. Усі вони в більшій чи меншій мірі страждають на те, на що й автор листа. Жахом віє від того, що написав автор, але не на те ми розпочали наше видавництво, щоб ховати страшне й дурити свій народ! Нехай він все знає й усе бачить.

Усю правду хочемо йому раз-у-раз говорити просто в вічі! Український народ повинен пізнати й зрозуміти все, щоб очиститись від зрадництва, ренегатства, байдужости, ледарства, оспалости, зневіри та само-неповажання. Усю правду повинен він пізнати.

І коли, справді, маємо ми досить життєвої енергії й сили, щоб вигоїти усі душевні й тілесні хвороби, що руйнують та нівечять наш народ, то не злякає нас діагноз, хоч би як страшний він не був. Хвороби цілої нації, цілої великої колективної душі можемо ми в значній часті пізнати через пізнавання хороб окремих членів нації. Через те ми й видруковали сього листа.

В сьому листі, що є так переповнений суперечностями, що починає з докору нас у песимізм, а кінчає розпучливим зойком ляку та безнадійности, в сьому листі безпосередно одбилися в мініятурі усі рани нашого громадянства...

Вложіть свої пучки в рани оті!

Він страждає, безпосередно й дуже страждає—тіповий сучасний українець, страждає через контраст мрій і дійсности. У своїх палких мріях веде він до бою цілу армію, але нездатен навернути до своїх думок навіть одної людини!.. Він хоче врятувати цілий нарід, переробити його й переродити, але навіть з власною сім'єю нічого не може вдіяти!.. Він повен щирости та найкращих плятонічних почувань, але цілком не придатний до практичного діла, позбавлений найменшої витривалости в осягненню мети!..

Душа його плаче й серце його квилить, але тіло його не рухається!..

Він страждає й від навісного реготу своїх і від глузування чужих. Він страждає, раз-у-раз тільки страждає. Думка про се повсякчасне страждання мимоволі викликає згадку про отсі слова нашого великого поета—Франка:

Як би само велике страждання
Могло тебе, Україно, відкупити,
Було-б твое велике пановання,
Нікому-б ти не мусіла вступити.

Як би могутість, щасте і свобода
Відмірялись по мірі крови й сліз
Пролитих з серця і з очей народа,
То хто-б з тобою супірництво зніс?

О горе, мамо! Воля, слава, сила
Відмірюються мірою борби!
Лиш в кого праця п'ютом скрань зросила,
На верх той вибесь з темної юрби.

Та праці тої, мамо, в нас так мало!
Лежить облогом лан широкий твій,
А скільки нас всю силу спрацювало,
Щоб жить без дяки в каторзі чужій!

Редакція „Снопа“ одчиняє анкету в справах, зачеплених листом д. С. Р.—ка і просить своїх читачів висловитись і дати відповідь на грікі запитання автора листа. Усі відповіді будуть видруковані в „Снопі“.

Шановний пане Редакторе!

Мене дивують отакі підресловання байдужости нашого народа, що до свого минулого, та до своєї будучности, якими переповнена, напр., передовиця у ч. 14 «Снопа». «Про велику будучність він (народ) не мріє, ніяких національних ідеалів не плекає». «Минуле його обмежене найближчими предками».. «Ні найменших споминів про давніші часи історичного життя»...

Ця стаття, повна пессімізму, на того, хто її прочитає, зробе таке вражіння, що мимоволі виникне гадка:

«Для чого-ж все це? Всі оці «глаголи», витворення своєї літературної мови, страждання письменників, боротьба? Кому воно потрібне? Коли Шевченко усю силу свого дарування тратив на цю мрію, так тож були часи ще не такі далекі (для народа) од його минулого; тоді ще були живі люде, які хоч від батьків своїх чули, що вони—осібна нація: у того дід був запорожець, той чув, що батьки його звались «Черкасами», то що.

Ніхто тоді, в старовину, із наших людей не назвав би себе «руським»—(в Росії, звісно, а не в Австрії). А тепер—уже одна «всеобщая воинская повинность» півелірує як найкраще людей усіх націй, робить «руськими» навіть жидів, а не то що націю з такими невизначними рисами, як ми. Коли було, як случаем візьмуть «у москалі» нашу людину, то це однаково, що вона вмерла. Потім, коли стала служба коротча, витворилось у нас прислів'я: «Москаля (салдата) за сім верстов до села не допусти, та охрести—тоді з ним можна буде жити». Або: «Москаль сім борців попробував, то жінка вже йому не догодить».

В. Т.—ська.

Свої та чужі.

Переклад з Тефі.

Усіх людей у відносинах до нас ми поділяємо на «своїх» та «чужих».

Про своїх ми напевне знаємо, скільки їм років і скільки вони мають грошей.

Роки і гроші чужих людей заховані від нас зовсім і на віки. Буває, що ся тайна зробиться для нас відомою, тоді чужі відразу зробляться своїми. Тільки сі обставини надто для нас не користні і ось через віщо: свої завжди лічать своїм обов'язком казати вам у вічі правду, тоді як чужі повинні бути ввічливими і казати лестощі.

Від своїх чоловік завжди чує чого йому бракує, які в його ваді і тим гірше йому живеться на світі. Коли ви зустрінете, наприклад, на вулиці чужинця, він усміхнеться до

Тепер... усе це забуде. Салдацька служба нікого вже не лякає, салдата всяк поважає, а частенько й заздрить йому. Що-ж—може воно й краще. Адже—чим скоріше народи між собою ассімілюються, тим ближче до мети всього світу—братерства, рівности і т. и. Тоді—для чого-ж гальмувати колеса отими різними націоналізмами? Еге! Так, та не так! «Доки сонце зійде роса очі виїсть».

Оце все я написав був, одержавши ще 14-е ч. «Снопа». Хотів був додати ще де що і послати до редакції, а потім—облишив.

Аж ось одержую число 20-е. «На що писати... коли нема кому читати?!» Еге! Це—правда! Нема кому читати! У кінці тієї передовиці, початок якої я оце навів, автор її вітає себе тим, що оте писання, мовляв, «відчиняє широкі видокруги своєму народові». О, Боже, мій, Боже! Блажен—хто вірує! Але ж де її взяти отії віри? Щож робити—коли народ, сам народ, не хоче цього; не хоче читати укр. книжок, газет, Євангелія. Найбільш «сознательні» з народу, грамотні—це саме й є ті, що не визнають ніякої ціни за укр. друкованим словом, лічуть його зайвим непотрібним та викодливим. Одні—старіші—ще говорять своєю природною мовою, але передплучують тільки руські часописі. А молодші—о, ці вже зовсім готові. «Грамотні». Я живу у такому кутку Таврії, де людинність чисто-українська. Раз-у-раз маю зносини з народом і що-ж? А те, що «тяготи́ніє кь городу, кь городской культурѣ, необыкновенное». А ця культура є, звісно, «загально-руська». Як тільки хлопець попаде куди «въ услуженіе», то вже він стає «городскимъ». Говорити «по малороссійски» лічить «унизительнымъ». Коли попадає йому до рук укр. газета, книжка, або листок з календаря, то він не пройде мимо, щоб не пошкелювати з печатного укр. слова. Стрічає, напр., у листочку: «Травень. 16. Середя. День тягнеться 16 год. 1 хв.»,—і починає з притиском, та глулом перечитувати: «День тягнеться... тыгыгы—тягнеться!» А кругом—реггі...

Я знав людину, яка (тут таки) щиро взялась було за цю безнадійну, невдячну працю: присолашала передплучувати укр. часописі, напр.: «Село» «Рідний Край», то-що, сама виписувала на свої кошти книжечки, Євангелія, життя святих (Івана Воїна). Ой, не можу без образи об цім говорити! За часописі—його вилаяно—що, бач, присовітував марно викинути гроші з кишені. Книжки ж, окрім «Веселого оповідача» мовчки повертались (і більше не просились) в кращім випадку,—а той з доганою, особливо святі книжки. За Євангеліє одна грамотна молода жінка так вилаяла тих, хто його переклав на укр. мову, що мабуть їм не дуже легко гакнулось.

вас радісно і промовить:—«Яка ви сьогодні гарненька!» Не мине і трьох хвилинок, як на зустріч іде свій. Він подивиться на вас з підозрінням та й скаже:

— «А чого це в тебе, голубонько, піс напух, нежить чи що схопила?»

Нездужайте ви, від чужих вам тільки радість та втіха. Вони вас жалючі і листа шлють, і квітки, і ласощі.

Свій зразу питає де і коли ви застудились, неначе це найголовніша річ. А потім почне ще й докоряти, навіщо ви застудились там і тоді.

«Хіба ж можливо було йти без калощ до тітки Марусі? Ви ж не дитина, щоб таке виробляти!»

Крім того чужі завжди удають, наче вони страшенно перелякані вашою хоробою і чекають від неї усякого лиха.

— «Боже ж мій, та ви, здається, бухикаєте! Це щось страшне! чи не запалення легень у вас?»

Хіба цим граються? Я що піч мабуть і спати не зможу від турботи».

Місцевий уч. лікар виписав брошюр про холеру на рус. мові і укр. і роздавав: *українських брошюр зовсім не брали*. Взагалі у народа від укр. книжок таке вражіння—скажу їх словами: «Должно вони нас *считают* або дураками, або хохлами».

Треба сказати, що тепер у Таврії слово «хохол» означає—мужик, «необразований», або—«полтавець», «городовик». Спитайте у любой дівки: «ти хохлушка?» «З якої речі, скаже вона, «хіба я городовичка!» І хоч тут укр. мова ще панує, народ нею говорить,—але коли забалакає з якимсь дядьком його ж мовою інтелігент—він одразу в очах того дядька «упаде низько», зробиться «городовиком», т. е. пещасною істотою, що вирядилась у городську одежу, а сама—«з хахлів»—(з полтавців).

Сельському інтелігенту—учителю, фельдшеру, лікарю, нема нічого легше втерять свій престиж: тільки почни балакати «по простому». А відносини до укр. театру, пісні, убрання! У театрі з «балкона» тільки й чуєш кепкування з таких слів, як *горіх, упорався, перше, спокусив* і т. и.; пісні «маралосійски» коли-не-коли співаються, але їх поетично-сумний зміст та мотив—не до вподоби новому поколінню; на вулицях, на всяких гулянках гремить гармонія з підсівом різних скоромовок московських, а співають виключно оцих пісень, правда з приємними мотивами, але змісту «городського»: «Всё говорят, что я втрена бываю», «на слободкѣ есть ворожка» і т. и. Убрання... Взагалі укр. одежа—уже анахронізм. Тим-то коли укр. трупа виставляє п'єсу з сучасного життя—вона (п'єса) здається *історичною* бо деж такі побачиш щоб молодичі ходили навіть на річку прати у парчевих очіпках, та в червоних чоботях, а хлопці—небезприменно всі в смушевих шапках, в вишитих сорочках, з поясами... Гай-гай! «Було колись, не вернеться!» Нічого подібного у дійсному сучасному житті української людності немає... Тим-то поняття об «малоросах» тут якесь чудне: «це люде нашої віри, а тільки одягаються, й балакають по хохлацькому»... (!).

Ну, скажіть же, на Бога, щож воно таке справді оте українство і яку воно має рацію? Та й де вони є оті *щирі українці*, мені цікаво б побачити «живого» українця—такого за яких читаю у квічках. Бо всі ті, яких я знав, бачив і бачу навкруги себе, котрі удають з себе українців—багацько нікчемніші за мене, а собі ж то я теж добре знаю ціну... Бачив я українців—батьшок, учителів, нав. лікарів; усі вони люблять укр. пісні, гопака, спектаклі: та от чудасія: мови укр. «не переваривають», (особливо печатної), а для своїх дітей шукають няньку, яка б «чисто говорила сь ребенкомъ по руски». Це з одного боку. А з другого ось що: Я у своїй власній сім'ї не здолаю укоренити, чи прищепити україн-

Усе це для вас дуже приємно, і крім того слабому завжди подобається, як його хоробу при температурі 37,1 визначають запаленням легень.

Свої поведуться зовсім инакше: *«Дивіться! він уже на ліжкові качається! Ну як не сором з-за такої дрібниці! Дурні вигадки! Візьми себе в руки, підбальорься—сором так киснути!»*

— «Добра дрібниця, як у мене температура тридцять вісім», пребріхуєте ви цілісінький градус.

— «Велика річ!» глузує свій.

«Люди на тиф слабують, та ходять, а він з-за тридцяти восьми градусів помірати зібрався. Це казна що!»

І він ще довгенько буде глузувати з вас та пригадувати де які веселі випадки, коли ви отак само ж важко стогнали, а через дві години трохи не цілу печену індичку з'їли.

Від них балачок недовго і сказитися, і зараз вам зробиться багато гірше за те, ніж ви допіру збрехали.

А свій каже, що це він «підбальорює хворого родича».

Нема гіршої долі як знатись тільки з родичами.

ства. Діти мої говорять «по хохлацкі», але читати укр. книжок *не хочуть*; жінка—теж. Я передплачував мало не всі часописі, купую книжки... і—*читаю їх сам*. Більше у мене нікому цього читати. А проте моя сім'я цікавиться літературою мабуть більше ніж яка инша тут. Та тільки—літературою *руською*, або точніше—«виходящею на рускомъ языкѣ». Щож робити, коли я ж знаю, що це так не тільки у мене, не тільки тут, а і всюди по всій українській землі. Я вже не вірю отим дописувачам, що запевняють, ніби то десь на селі: «Люде, як побачили у перше газету («Раду») та з *словами на очіх прохали читати їм газету на їх рідній мові...*» Ех! Хоч би брехав улад. Де то вже «рідною мовою», коли здається вже ні одна людина не скаже що то воно таке: «повіт», «годинник», «байя» (на церкві) «лазня» (баня), «рік», «спокуса», «далебі», «свідок», «небіжчик» (покойникъ, тут ще звуть племінника—*небож*), не кажучи вже за такі слова, як: «свічадо», «помешкання», «будинок», «кошт», «шлюб», «шахрайство», «заздрість», «захланність», «раптом», «мета», «істота» і багацько інших. Отож, щоб досягти мети, треба витворити нове покоління, а для цього треба перетворити усі школи на українські, та ще й добути десь укр. учителів...

О, яка ж це колосальна праця і «ломка», треба величезної віри в те, що от тієї роботи покращає життя людності.

А куди ж подіти сучасне, так добре налагоджене шкільне діло. У Бердянському повіті мабуть $\frac{3}{4}$ української людності. Бюджет Берд. земства дійшов до 1 мільона рублів, при чім на народні школи на цей рік призначається 58%! Невже це все—даремна жертва?.. Скажіть же мені: що робити? Як на все це давитись? Невже вся оця величезна робота земства—єсть шкодлива помилка; а чи не буде неоправимою помилкою здійснення тих бажань, які провадяться українською пресою: українізація школи, суда, і в. Од таких питань у мене аж голова болить. А бачучи навкручі отаке, як оповідано вище, та читаючи у «Снопі» передовиці й фельетони в роді «Spillium ucrainofilicum» є від чого й збожеволіти...

Українська платформа 1).

Поміж Українцями перед 1905 роком були дуже поширені сентиментальні думки, ніби до української нації неприхильно ставиться тільки російське правительство, видаючи

1) У «Рвчи» нещодавно видруковано було «Платформу українських поступовців». А отсе з'явилася платформа другої групи, яку подаємо тут повністю». Ред.

Чужі привітають вас весело та радісно, пеначе б-то ви їх зробили найщасливішими людьми.

Щоб ви не дізнались скільки їм років, вони підводяться, балакають і ходять жваво та весело.

А щоб ви не довідалися скільки вони мають грошей, вони уведуть вас у найкращу кімнату з найкрасивішими меблями, почастиють коштовними та смашними закусками, а в опочивальню, з обшарпаними завісками та мискою з глеком, замість умивальника, і глянути не дадуть, хоч і не проси.

І чашки нові поставлять на стіл, і чайник з цілим носиком, і хустку чистеньку покладуть, балачку заведуть для вас приємну, чи про ваш хист, як він є, а як немає, то про ваш новий бриль, а як і цього немає, тоді вже напевне про вашу вдачу.

У своїх нічого подібного ви не знайдете; вони ходять смутні, похмурі, бо знають, що всім відомі роки кожного з їх.

«Е-ех, старість не радість! Третій день голова болить».

А потім почнуть пригадувати, скільки років минуло як ви скінчили гімназію.

раз-по-раз репресії, сама-ж пація московська аж умліває з жалощів та болю, дивлячись на страждання братнього українського народу, та тільки й жде хвилини, коли матиме право скинути гніт з Українців і повернути їм національні права.

Коли дійсність по 1905 році знехтувала сю ілюзію, сентименталісти вигадали нову форму для неї: на їх думку народи російський та польський цілком не знають, не догадуються і навіть не підозрівають, що український народ страждає, що він поневолений, що його визискують, що на йому лежить гніт. Отже досить освідомити Поляків та Росіян про сей тяжкий стан Українців, щоб і Поляки і Росіяне напередки почали улекшати долю українського народу.

Оці наївні думки наробили шкоди розвитку української свідомости геть більше, ніж усі заборони правительства. Історія останніх років життя російської Державної Думи, в якій висловлюються впливові круги російської нації, дуже розчарувала сентименталістів, бо вони— хоч як пильно заплющують очі— мусіли побачити, що всі без винятку російські партії розв'язують важні для України питання не так, як се корисно Україні, але так, як се корисно їм, тим чи иншим російським партіям з їх партійного погляду на інтерес московського народу. Національно-політичні ідеали Українців зовсім не цікаві сим партіям і не приймають ся ними на увагу навіть там, де йде власне про Україну.

Наприклад в справі вилучення Холмщини кадети і взагалі ліберали російські зайняли позицію, прихильну до того, щоб Холмщина зробилася польською землею, а консерватори та реакціонери російські взяли позицію, прихильну до того, щоб Холмщина зробилася московською землею. Але цілому російському громадянству цілком байдуже, що український народ Холмщини не хоче бути з'єднений ані Поляками, ані Москалями, але хоче здобути права й законні гарантії, щоб жити вільно й розвиватись самостійно без польського чи московського впливу.

І Поляки й Росіяне дивляться на український народ тільки як на пагній, як на матеріял, з якого і перші і другі можуть черпати для себе поживу матеріяльну й духовну, бо до них плинуть і гроші і таланти української нації, чим збільшаються польські та московські національні скарби. Колиж се так, то було б більше як наївно думати, що Поляки чи Москалі дадуть пільгу Українцям, що вони самі зречуться історією їм наданого фактичного користування силами українського народу, або що вони спільними силами видадуть корисні для України закони. Ні! Діло не в самому тільки правительстві, але й у національних інтересах наших сусідів Москалів та Поляків, а ці інтереси в даній історичний момент протилежні інтересам

сам нашого народу, бо Україна зробилася територією, звідки Росіяне та Поляки черпають багатства для зміцнення свого національного розвитку і звідки нас, Українців, вони випихають, захоплюючи впливи економічні, політичні та культурні в свої руки, видаючи їх з наших рук. І робити їм се тим легше, бо відпорна сила нашої нації протягом 250-літнього лихоліття підупала до мінімуму.

Отже мабуть кождому видно, що обороняти інтереси українського народу не можуть ані Поляки ані Москалі, а змогли б се зробити тільки самі Українці. Колиж так, то Україна повинна мати в Думі своїх послів, значить, Українці повинні обрати Українців, а не чужих, як досі робили. Не треба забувати, що чужинці користуються на Україні більшими впливами, ніж самі Українці. І ми, Українці, мусимо з України післати іменно Українців, бо не-Українців з України пішлють і без нас. Більше того— ми мусимо боротись проти того, щоб з України образно було не-Українців, бо се робить нам кривду, бо се шкодить нашим інтересам, бо се понижує нас. Обрання не-Українців за представників української нації, сеж очевидне убожество її національно-політичної думки й організації.

У рабів є тільки одно право: оборонятись проти напасників. Се святе право рівняє раба в вільною людиною. Але коли й се право занебудеться рабом, коли він свою оборону віддає у руки свого напасника, тоді годі уважати раба за живу людину, тоді над ним траба заспівати «со святыми упокой».

Закон— навіть закон!— надав нам право обрати собі представників. Смішно, недостойно й ганебно, коли ми самі не вжиємо свого права для себе, але зловимось на гачок російських лібералів та віддамо наші голоси на їхніх кандидатів.

Солодко співали нам при останніх виборах російські ліберали, запевняючи, що українську справу оборонятимуть, як свою власну, аби лиш ми віддали свої голоси на їхніх кандидатів. Ціла Україна (окрім Харькова) віддала свої голоси Росіянам. І що з того вийшло? Вийшло те, що кадет Родічев виступив з осяжкою обороною прав Українців на рідну школу:

«Дайте їм (Українцям) рідну школу, нехай вони самі побачать, якої пісенницькі домагаються».

Чи найгірший ворог зміг би сказати щось більше ганебне про українські домагання? А се-ж так казав лідер партії і казав у Державній Думі! Тут вже нічого говорити про вибрики в «Русской Мысли» кадета Петра Струве та йому подібних! А ми віддали свої голоси власне кадетам. Через те у третій Думі й не знайшлося Українців, щоби змити пляму, яку наложив отой кадет на честь цілої нашої нації. Але ж хоч тепер мусимо ми стерти сю пляму. Се повинні зробити наші послы в четвертій Думі.

«Ну й час летить! чи давно здається це було, а вже тридцять років минуло».

Свої знають, що вам напевне відомо скільки вони мають грошей і вас все одно не обдуриш, то і дадуть вам чаю з учорашніми сухарями; почнуть гомоніти про м'ясо, про старшого сторожа, потім про помешкання, про те, що в старому дуло з долу, а в новому зі стелі, і що нова всеж-таки коштує на десять карбованців дорожче на місяць.

Чужі у відносинах до вас мають найясніші прогнози.

— «У вашій праці і підприємствах вам, напевне, пощастить. Як же! мати такий розум, та таке витримання та бути таким чарівним!»

Свої ж, навпаки, заздалегідь обголосують вас, з неймовірністю хитають головою та крикають.

Вони завжди мають якесь важке передчуття що до вас.

І позаяк їм відома ваша байдужність, розхристаність, та невміння лагідно жити з людьми, то вони зможуть вам

довести, що двічі по два чотири, що вас чекають великі неприємності та сумні наслідки, коли ви у свій час не скаменитеся і не одмовитеся від своєї витівки.

Свідомість про те, оскільки чужі приємніші від по своїх помалу доходить і до громади, і мені вже двічі довелось запевнитися в цьому.

Раз, це було у вагоні, якийсь жовчний добродій гукнув на свого сусіду:

— «Чого ви розсілись так! треба ж тямити, що й другому теж місце потрібне».

Як що ви така не вихована людина, то ви повинні іздити в собачому вагоні, а не в пасажирському.

Майте це на увазі!»

А сусід відповів йому на це:

— «Дивне діло! бачите мене уперше, а кричите немов я вам рідний брат! чор'зна що таке!»

Вдруге я чула, як одна молода пані вихваляла свого чоловіка:

— «Ось чотири роки як ми одружились, а він завжди милий, ввічливий, уважний немов чужий!»

Отже оберім Українців, тих Українців, які обстоюватимуть отсі домагання:

Щоб по всіх школах, від нижчих до найвищих, скрізь, де вчать діти української національності, навчання було українською мовою. Се найверше, найважливіше наше домагання, бо народ без рідної школи, се народ без будуччини. Можна ще ждати з реформами політичними та соціальними, але не можна довше дождати школи. Школа потрібна нам зараз. Без школи нація мре й дичіє. Се через брак школи український народ такий некультурний, такий розбитий, слабкий та нікчемний! Се через брак школи гине геній українського народу! Нема школи, нема й освіти на Україні. Нема освіти, нема й людей, а є тільки живі етнографічні істоти. Через таку велику вагу школи й забороняють українську школу, бо так найлегче обернути в нівець українську націю.

Щоб у Києві була заснована на державний кошт українська Академія наук. В нові часи наука стала дужчою за шаблі та рушниці. Сю величезну силу-науку треба націоналізувати, щоб українська нація могла її собі використати. Університет і Академія—се огнища й скарбниці наукові. Без української Академії наук усі вчені Українці розлазяться по чужинах, замість того, щоби працювати на свій народ.

Щоб початкова освіта була загальна й обов'язкова для всіх хлопців і дівчат однаково. Не повинно бути неграмотних людей, бо неграмотний—се дикун.

Щоб свободи громадянські та національні були забезпечені законом. Се-ж умови людського громадського життя, без сього не можливий громадський розвиток.

Щоб українська мова була на Україні рівноправна з мовою російською і щоб ся рівноправність була забезпечена законом. Нехай Українець має змогу вільно користуватись своєю мовою у суді, церкві та адміністративних закладах.

Щоб робітницька праця була охоронена законом, щоб заведено було 8-годинний робочий день, щоб були дозволені стоваришення, щоб робоча сила була страхувана про старість та про інвалідність.

Щоб палози були зменшені.

Щоб фінансова та економічна політика російського правительства не була, як досі, направлена на знівечення та знехтування продуктивних сил України, на використання України в інтересах центра.

Щоб українська церква була автокефальна, як то уставлено Переясловським договором з року 1654.

Обрані українським народом послы повинні поробити заходи, щоб земські самоуправи на Україні були зреформовані в тім напрямі, аби найбільшу вагу по земствах мали народні

українські елементи, щоб земські самоуправи були справді самоуправами українського народу. Послы наші повинні дбати про видання закону, який би об'єднав усі земства на Україні в одну самоуправу народу українського в межах залюдненої Українцями території.

Обрані нами послы обов'язані всі вступити до спільного Українського Клубу парламентарного, бо той, хто не вступить до клубу, розхитує національну солідарність, ослаблює силу клубу, бо і правительсто і партії числяться тільки з чимсь значним. Український народ не може обрати на послів тих, хто не хоче вступити до спільного національного клубу.

При виборах до четвертої Думи Державної Українці повинні облишити свої сварки, і всі, як партійні, так і позапартійні, повинні віддати свої голоси на спільних кандидатів, ухвалених місцевим українським громадянством. Подавання голосів не за Українців треба уважати зрадою, а подавання голосів за неухвалених Українців злочином, бо річ іде про переведення українського кандидата проти кандидатів чужих націй і кожен голос може мати вагу для успіху національної справи.

Українці можуть в кожній окремій виборчій місцевості вступити в технічні бльоки з ліберальними партіями чи групами інших націй, але при обов'язковій, конечній умові, щоб до списку кандидатів були вписані й українські кандидати в такій кількості, яка відповідає місцевим комбінаціям. Українці не можуть ні яким чином віддавати свої голоси на такий список, де нема ні одного Українця. Там, де по закону з певної округи може бути обраний тільки один кандидат, Українці повинні обов'язково виставити такого кандидата-Українця.

В тій виборчій окрузі на Україні, де тільки один Українець, він повинен подати голос за себе, як кандидата українського.

Вибори до четвертої Думи повинні відбутись на Україні не під прапором ліберальної російщини, як досі було, а під прапором поступового українства. Українці повинні пізнати свої сили й вивести себе з байдужости та оспалости.

З нашого життя.

◀ Нарешті вийшов давно й нетерпляче жданий усім Харківським громадянством каталог українських книжок Шевченківського відділу Харківської громадської книгозбірні. Гаряче вітаємо появу цього дійсно користного й гарного видання. До каталога додано передмову, яку й подаємо:

„З виходом в світ сього каталога—праці де-кількох років—задовольняється давнішня потреба в систематизації і відокремленню

Через те, що-як ви самі добре знаєте—кресла, це зовсім не те, що академіки; вони теж вже застарі, а проте все ж таки не безсмертні.

Яке ж тут паутиння, яка порохня! Так тобі й здається, що попав до якогось музею старовини або антропології. Отже я повідомив, що один з безсмертних вмер, і треба було приступити до виборів новбо, сорокового. В інституті їх мусить бути рівно сорок, але не питайте мене через що, бо на це я не тямлю дати відповіді; мені здається, що то є лише традиція.

Коли Рішел'є заснував це блискуче товариство, він постановив, що для того, аби очистити мову від ріжного стороннього сміття (це його власні слова)—потрібно сорок.. Як що ми будемо складати літа безсмертних (які не можуть же бути обмеженими), то кожний добре зразу дізнається про той підсумок: сорок разів по нулю (зеро) в усякім разі буде щось безконечне...

Щоб зміцнити й зробити мову більш блискучою та зредагувати словарь, якого світ напевне ніколи не побачить,

А слухачі і не дивувались такий чудній хвальбі.

Та не дивувалась і я.

С. С—к.

Під куполом безсмертних.

(Переклад з французької мови Felix Paliroux).

Ой, моя головонька, моя бідна головонька!.. Ви мабуть, думаете, що я вертаюся з якогось земського зібрання, сенату або державної думи... так ніж, ще краще—я був у французькій академії.

Ось в чім річ: один з безсмертних преставився: треба було вибрати на його місце. Не можна ж залишати кресло вільним, це справляє неприємне вражіння... Оксамит вже дуже обшарпався.

із загальних каталогів Харківської Громадської Бібліотеки досить великого числа книжок українською мовою. З одного боку українському читачеві іноді доводилося дуже багато витратити часу на те, щоб знайти потрібну книжку, а з другого боку загальні каталоги не давали дійсного уявлення про книжні багатства української науки і літератури, які існують в Харківській Громадській Бібліотеці.

Придбання Харківською Громадською Бібліотекою книжок українською мовою мало спочатку випадковий характер і тільки за останні роки коли була заснована Українська комісія, набування книжок зробилося систематичним.

Українська комісія утворена за призовом шановного діяча, колишнього члена „Правління“ д. Юрія Абрамова в році 1906. Завдання комісії було не тільки ухвалювати купівлю тих чи інших книжок, але, головним чином, зібрати грошеві засоби для цієї мети, бо „Правління“ Бібліотеки маючи досить обмежені фонди могло давати на українській відділ тільки дрібні суми. Завдяки енергії комісії загальна сума добутих грошей, досягає де-кількох тисячів. Се вже й дало змогу комісії за п'ять років придбати для Бібліотеки книжок в п'ять разів більше того числа, яке Бібліотека придбала за перші двадцять літ свого існування. До того треба завважити, що за перші двадцять років Бібліотека мала переважно даровані українські книжки.

Діяльність комісії, що зробилася особливо інтензивною з 1909 року, одержала признання й від Харківської Городської Думи, яка завдяки заходам гласних-українців призначила щорічну субсидію при умові найменування Українського відділу іменем Тараса Шевченка.

Загальна скількість книжок у відділі імени Тараса Шевченка є понад 3000.

Праця ся зроблена з доручення комісії д. Павлом Мокроусом, перевірена підкомісією й прийнята комісією.

Українська комісія: Микола Міхновський—голова, Кость Бич-Лубенський—містоголова, д. Вікторія Черняківна—секретарь і члени: д.д. Агафоненко О., Алчевська Х., Біленький М., Войко І., Власенко І., Галицький В., Дідусенко П., Іщенко Г., Міхновський О., Росторгуєв В., Румницька М., Риківна Е., Совачівна О., Сердюк Е., Тимошенко С. та Тимошевська В.

◀ *Знов культуртрегери!* На святкуванні 50-літнього ювілею пані Х. Алчевської 20 травня в актовій залі Харківського університету розпорядчицею святкування панєю Коневою заповідана нова образа й зневага українству. Представник місцевого т-ва фершалів привіз адресу від т-ва, написану на мові українській, російській патріотизм Коневої страшенно розгедзкався! Як то?! Щоб від офіційального т-ва та читати адресу по українськи. Ах! сканда!.. Ні! се не діяти!.. І вона заборонила читати адресу по українськи. Відолашний представник згодився читати адресу в перекладі!..

Колись у Полтаві на святкуванні Котляревського городський голова заборонив читати адреси. Тоді українці дали йому замість адрес палітурки... аж зомлів бідака. Але тоді заборона виходила від міністра Плеве, тепер же від „ліберальної діячки“ Коневої. Як виріє московський шовінізм і як понизився рівень української самоповаги!

вони ввесь час вели балачку, а словарь ad calendas... Вам звичайно уявляється, що до релактування того словаря не вистачало письменників...

Але ви гірко помиляєтесь: замість людей слова—поетів, професорів, то-що, вони запрохали на нове кресло... аеронавта, єдиним достоїнством якого було те, що він піднявся на 1303 метра в гору та ще й без сітки. А писати?.. Він не писав нічого, крім щоденних своїх видатків, але тим писанням майже ніхто не цікавився. Все таки треба віддати йому честь, він зробив один винахід (не його провина, що та ідея не стала життєвою), він мав будувати баллон з вибічатого оксамиту. Це дуже гарно, та на жаль такий баллон був би дуже важким і не рушив би з місця...

На великих церемоніях та святах завжди бувають такі особи, що хтять бути найпомітнішими... своєю відсутністю. Була можливість вибрати одного письменника, який найшов надзвичайний засіб механічно розділяти гусяче пір'я, але тільки у своєму господарстві й патенту на те не взяв.

◀ *Телеграми з Харкова українському Парламентському союзі у Відні.* Всім і кожному зрозуміло тепер, що справа заснування у Львові українського університету є справа надзвичайної ваги. Питання українського університету—є найперше й найбільш пекуче питання нашого часу. Досі ми плекали лише мрію про власний університет, тепер же мрія наша близька до здійснення.—В Галичині одбувається велика й уперта боротьба за його, переживається рішучий момент цієї боротьби. . Всі сили галицького народу напружені страшенно і старанно скупчені біля одної справи—справи добування великого культурного огнища. Поляки-противники заснування українського університету—також рішуче збираються з силами, щоб дати одпір нашим домаганням, щоб розбити нашу надію, розвіяти геть нашу мрію, щоб не дати статися тому „ганебному“ з їхньої точки погляду—заснуванню українського університету. Що справа заснування українського університету є дійсно важливою, свідчить не тільки та завзятість й енергія, з якою галицькі українці обстоюють її, а також і ті численні вирази великого співчуття до тої справи, до тої боротьби, що надходять до братів-галичан з усіх кінців великої України. Видима річ, що минули ті часи, коли галицькі українці були самотніми в справах боротьби за свої національні права—на їх дивиться тепер уся Україна, усі закордонні українці стоять за плечима галичан і готові підтримати їх у важкій боротьбі їхній проти ворогів всеукраїнської культури.

До Віденського парламентського українського Союзу, що веде період у цій боротьбі, сими днями надійшла телеграма од Київського українського громадянства. Кілька днів тому до Союзу парламентського надіслали ось які телеграми Харківська українська студентська Громада і Харківське українське громадянство:

„Харківське Українське Громадянство щиро стежить за усіма перипетіями Вашої боротьби повної героїзму й слави. Ми віримо, що Ви здобудете Українській нації рідний Університет. Ми переконані, що в недалекому часі у Львові пишню засяє огнище української культури. З напруженням чекаємо того часу, коли наша колишня столиця Львів збагатиться величезної сили й краси самоцвітом—українським університетом—що своїм сийвом приваблюватиме вірних синів з усієї України. Слава невтомним борцям Борітеся—поборете“.

„Харківська Українська Студентська Громада шле українському Парламентському Союзі і цілій Галичині—усім славним і завзятим борцям за український університет вирази глибокого співчуття, пошани і вдячності. Харківське Українське Студентство захоплене героїчними змаганнями Союзу проти ворогів світлої будуччини українського народу і в рішучий момент цієї боротьби словом підтримує своїх братів. Ганьба противникам поступу, противникам української культури. Хай боротьба Ваша матиме успіх, хай забує пишним життям український університет у Львові. Слава героям, слава борцям“.

◀ *В справі заснування* в Галичині українського університету й тієї упертої та енергійної боротьби за його з боку галицького українського студентства, Парламентського Українського Союзу у Відні і взагалі усього галицького українського громадянства, Петербурська українська громада студентів технологів надіслала до редакції „Ради“ такого листа:

Отже розповідь про зустріч, яка була улаштована вельможному аеронавтові. Ви не можете собі уявити, що то була за вистава!

В той день я раненько приїждив до гмату академії. Засідання тяглося лише одну годину, але чекати черги довелося найменше, як п'ять годин; та й то мені ще пощастило проскочити. Я не буду вам описувати самого салюну: він досить малий й під цей день був повнісенський. Найприкріше, що публіки без титулів, яка скрізь вештається без користі для себе й других, було тут чимало. Раптом ми почули якесь стукотіння... Стара несподіванка! Ви думаете, що то стукотіння черепи незадоволених, ні—то були москалі, які заняли своє місце біля дверей.

Неофіт ввійшов останнім і розташувався за маленьким пюпітром, оздобленим шклянкою фільтрованої води, поруч з своїми хрещеними батьками—академіками, ще старішими від нього.

Президент урочисто оголосив відкриття засідання. Зараз же позачинено всі двері, аби не тягло свіжим повітрям.

„СПБ. українська громада студентів-технологів вважає необхідним висловити свою повну солідарність з українським студентством Австро-Угорщини в справі що до заснування українського університету у Львові і що до сучасного утравістичного характеру львівського університету. Разом з тим вона висловлює свій протест що до ганебного поведіння ректорату львівського університету, котрий здавлює голос українського студентства в університетській справі, польських професорів, котрі закликають до руйнування будучого українського університету, тій частині польської преси і польського громадянства, які користуються в своєму шовіністичному засліпленню (польонизація західної Галиції) антикультурними засобами (доноси газ — „Slowo Polskie“ і „Glos Warschawski“) аби тільки університету українського не було засновано“.

Відповідний лист послано і до адміністрації часопису „Діло“.

За голову громади

Пав. Мартиненко.

3 Галичини.

◀ 16-го травня (29-го н. ст.) український парламентський союз скликав до залі „Народнього Дому“ у Львові „святочні збори в справі заложення українського університету у Львові“. Збори мали маніфестаційний характер і явилися на їх найвидніші представники української науки, українських товариств, молоді і т. д. На президію зборів було обрано президію укр. парл. союзу. Після того почалися промови і реферати про історію Львівського університету, про права укр. народу що до цього університету, про історію боротьби за його й инш. Далі були предложені і безголосуювання прийняті оці резолюції:

„I. Представники усіх українських сторонниць з Галичини і Буковини, зібрані 29 мая 1912 р. у Львові признають сновання українського університету кінцевою потребою та домагаються однодушно сновання в часі можливо найкоротшим самостійного українського університету імені цесаря Франца на два самостійні університети: український і польський.“

II. Зібрані представники протестують рішучо проти всякого посягання польської сторони на права українського народу до університету імені цесаря Франца у Львові та заявляють, що теперішній польсько-український характер львівського університету не може бути ні в чим нарушений аж до тої хвилі, коли увійде в життя самостійний український університет у Львові.

III. Зібрані представники осуджують як недостойне культурного народу змагання польського Кола у Відні до переіменення засновання українського університету у Львові.

IV. Зібрані представники стверджують, що український університет може стати лишень у Львові згідно з волею українського народу і тому звивають українську парламентарну репрезентацію у Відні, щоб не приняла ніякого державного акту в справі утворення українського університету, котрий-би не означав виразу міста Львова, як місця осідку маючого повстати українського університету.

V. Зібрані представники звивають українську парламентарну репрезентацію усіх сторонниць получитись разом до спіль-

Неофіт підводиться. Він такий же зелений, як і його вбрання, але зі шпагою, мабуть через те, що він вже пишався безсмертністю! В сей момент я був остільки близько від нього, що ясно почув шепотіння одного з його хрещених батьків:

— Не забудьте живота!..

— Якого живота?— запитав я здивовано у свого сусіда.

— Живота Сюллі.

— Якого Сюллі? Муне Сюллі?—

— Але ж ні— другого. Того кам'яного, що стоїть як раз супроти промовця. Треба вам знати, що акустика тої зали була дуже кепська й примушувала промовця звертати свій голос, як раз на живіт статуї Сюллі. Відносно промови Неофіта нема чого розмовляти через те, що я не запам'ятав її всю, а як би й розповів, так нагнав би на вас тільки суму... Я пригадую, що він з великими вихилисами дякував за те, що його вибрано й казав, що ніколи в своєму житті не займав такого високого становища. Але така надзвичайна пошана не запаморочить йому голови, бо він має остільки статечности,

ної боротьби іменем українського народу за здійснення першого домагання культурального, яким є для цілого українського народу засновання українського університету у Львові.

VI. Зібрані представники протестують проти мнимого юбілею 250-літнього сновання теперішнього львівського університету польським королем Яном Казимиром та проти підсудування виключно польського характеру теперішньому університетові імені цесаря Франца у Львові, так як оцей університет заснований австрійськими цесарями для обох народів, що замешкують цей край та не стоїть в ніякій явзязі з колишньою колегією Єзуїтів у Львові.

VII. Зібрані представники з приводу становища, занятого репрезентацією міста Львова в справі сновання самостійного українського університету у Львові, протестують з обуренням проти прилюдного зазначування виключно польського характеру міста Львова та відказування споконвічних прав українського народу до столиці краю і галицької України.

3 поля літератури й науки.

◀ *Твори Котляревського.* Вийшов з друку перший том творів Івана Котляревського в виданні редакції „Засіва“. В першій томі уміщено: портрет Котляревського, статтю д. Ю. Сірого „Іван Петрович Котляревський і його твори“ й поему „Енеїда“ з малюнками І. Бурячка. Книжка коштує 20 коп.

◀ *Дорогий археологічний скарб.* На Таврії коло херсонського монастиря, робітники, що ламали камінь, знайшли стародавню могилу-пам'ятник. Могила була цілу добу без догляду і з неї багато стародавніх речей розкрадено. В загальній могилі єсть скілька саркофагів, сила кістяків, дві бронзових монети християнських часів і одна за сто років до Р. Х.; шклянний бальзамарій дуже штучного виробу, скілька намистинок і підшва дитячого постола.

◀ *Цікава знахідка.* Газета „Россія“ повідомляє, що недалеко од села Ахмаджі, душетського повіту, знайдено в лісі стародавній склеп. Склеп цей уявляє з себе велику, тільки низьку світлицю, облицьовану камінням. В склепі лежать поруч чотири людських кістяки, страшенно великі (разів в 1½—2 більше звичайного кістяка). Лежать кістяки очима на захід; руки у них витягнуті здовж кістяка. В одного з кістяків на лобі, трохи вище висків, ясно помітно пару різок. Цей кістяк лежить трохи далі од инших, очима на північ.

◀ В ч. 112 „Русских Видомостей“ д. Ігнатов видрукував великий фелетон про новий роман В. Винниченка: „На в'єсахъ жизни“ (збірник — „Земля“). Про художній бік роману Винниченка критик висловлюється дуже прихильно, але думає, що окрім тих „ужасныхъ фигуръ“, які описав Винниченко російська еміграція повинна мати й инші—світлі постаті.

що не змішається. Далі він характеризував свого попередника, яко великого поета, який дав країні такий шедевр, як:

«О прийди до мого човника!».

Це була людина, якій Бог дав прикмети всі лише першого розбору й жадної другого... Він славився не тільки, як великий поет, але як людина честна що до матеріяльних відносин та рахунків з людьми—завжди сплочував борги. Він був м'якої та піжної вдачі; дуже шанував свою неньку й охоче вибачав їй надто велику легкість її розумового збіжжя. Гаслом його життя було:—«всім та все пробачати!»... Промова скінчилася. Тоді підвівся другий добродій, теж весь зелений із шпагою та й налагодився:

— «Славетний, який злетів до нас з Монгольфвером»...

Але в цей момент я вже не витримав і хутко подався до дому й запрявся бути на тих академічних виборах лише тоді, як у курей повиростають зуби.

Учитель.

„Я можу спокійно вмерти“.

(До відома українських учителів).

Це сказав мені один учитель середньої школи при розмові про те, чи потрібно йому вміти української мови як учителеві і чи потрібно читати педагогічний журнал «Світло». Він каже: «До того часу, покіль буде дозволено вчитись української мови у середній школі, я ще можу спокійно вмерти. Я вірю», каже пан учитель, що школа українська буде, що потреба в українських учителях теж буде, але ж заводитимуть спочатку українську мову у нижчій школі, а тому мені можна і не читати «Світла» і не вчитись як то «по українськи преподавать», бо ще далеко той час, коли від мене будуть цього знання вимагати.

Досить того, що я читаю «Раду»... Дякую вам, добродію, що «виконуючи свій громадський обов'язок» читаете «Раду», але ж спитайте себе, чи в цьому ото тільки і міститься ваш громадський обов'язок? Зовсім не в тім тільки, щоб читати свою рідну газету.

— Ви дуже помиляєтесь, що будучи учителем на Україні, маючи навіть віру в те, що школа початкова українська буде дозволена, не читаете «Світла» — єдиного на нашій українській педагогічного журналу; не знаєте сього самого «Світла», не знаєте завдання сього журналу. Перш чим сказати, я того не хочу, а те люблю, те мені потрібно у житті, а те ні, треба дізнати, що воно те або се і тоді його не хотіти, а головне треба узнати, що власне потрібно нам в повнім розумінні сього слова.

Завдання «Світла» — науково обґрунтувати і поширити поміж малосвідомим українським учительством ідею української національної школи. Робота ця дуже велика і кожному, хто бажає працювати на ниві педагогічній, є змога прийняти в ній участь.

Пан учитель середньої школи, що не хоче спуститись до початкової школи за вчителя нехай би зволив взяти на себе більш поважну роль — бути вчителем для майбутніх учителів, а щоб бути здатним до цієї роботи, є для чого і попрацювати коло вивчення української мови.

Педагогічний журнал «Світло» це школа для майбутніх українських учителів, бо такої школи для них у нас немає. Тому кожен учитель, що живе на Україні, повинен бути учнем у цій школі і на товариських підставах по змозі учити своїх соучеників через тужтаки школу «Світло», бо сторінки «Світла» завжди одкриті для правдивого слова досвідченого педагога в справі громадській і педагогічній.

Мені хочеться сказати, що зовсім не те було на думці у пана вчителя «з спокійним сумлінням». Він мусів був сказати те, що я, мовляв, маю д статок, я маю змогу жити і зовсім не хочу втручатись у громадську роботу, та ще таку небезпечну як підтримувати ідею української школи. Ось що було б прямо сказати, а не мотивувати та умивати руки.

Жити на світі тільки для власних інтересів, зовсім ухилитись од громадської роботи, це значить не визнавати себе членом громади. Таким людям краще згинуть з світу, вони не потрібні для життя, бо не утворюють життя; вони не прикрашають, а плямують собою життя. Читайте ж добродію «Раду», або й її не читайте, заплющуйте очі, не знайте і того, що крім «Ради» ще є багато наших рідних «рад» з яких кожний може добути собі добру раду як на світі жити. Хто не хоче глянути ширше на життя, той нехай і не дивиться. Варт було б такій людині зовсім світу не бачити.

Про них байдужих не варт би було і слова говорити, бо про них уже дуже багато говорено, багато праці покладено нашими громадськими учителями.

Що ті слова? Вони ж не хочуть їх ні читати, ні чути; вони не хочуть визнати, що ті слова їх торкаються, не хочуть з ними згодитись.

Послання до тих, що забули материзну, зовсім марні, бо вони їх не читають, а упертих та байдужих словом не дошкулиш і не переконаєш.

Книжки, надіслані до Редакції:

Олецько Островський — Корсунь історичне оповідання; Чернівці, 191 гр. вид. „Руської Бесіди“ в Чернівцях.

Книжки видавництва „Дзвін“:—

— Про ліхі кошети, та як боротися з ними, ц. 10 к.

С. Подоляний. — Українець за кордоном і мандрівка в минуле, ц. 6 к.

С. Тодосієнко — Розмова про школу, ц. 4 к.

О. Мицюк — Переселення та українство (відбиток з тижневика „Сніг“), ц. 5 к.

Каталог книжок українською мовою Харківської громадської бібліотеки. Український відділ імені Тараса Шевченка. Том. I. Видання української комісії, ц. 50 к.

Листування редакції.

Дергачі. Д-ій Г. Курієнко. Попереду треба багато працювати, а тоді вже давати наслідки своєї праці освіченому громадянству. Талант є від предків, але світогляд се є придбання самої людини. Без широкої освіти не можна бути сучасним діячем. Навіть талант без освіти є тільки необроблений самородок і часто гине без знаку. Вчитись і працювати над собою. Отсе наша порада.

Редактор М. Біленький. Видавець М. Міхновський.

ОГОЛОШЕННЯ.

„ПЕРЕСЕЛЕННЯ ТА УКРАЇНСТВО“.

О. Мицюка.

Продається за 5 к. в „Українській книгарні“ вь Харкові, Рибна в. № 25.

Там же можна купити книжки того ж автора:

Переселення на Амур та в Усуйрськ. край за 5 к.; Переселення в Західний Сібір за 8 к.; Переселення в Степовий Киргизський край за 7 к.

Про пієки. Полтавщини та їх задобрювання за 15 к. 5-1

ПРИЙМАЄТЬСЯ ПЕРЕДПЛАТА

на єдину на російській Україні велику щоденну часопись

„РАДА“

Рік видання сьомий.

Виходить у Києві.

Ціна на рік 6 карб. з пересилкою, за кордон 11 карб.

Адреса редакції і контори: КИЇВ В. ПІДВАЛЬНА № 6.

ПРИЙМАЄТЬСЯ ПЕРЕДПЛАТА НА 1912 РІК НА ЧАСОПИСЬ.

„ДІЛО“

Виходить щодня. Передплата на рік для Російської України 44 корони, на пів року 22 корони; за зміну адреси 50 сотиків. Адреса редакції: Галичина, Львів, Ринок ч. ю. Oesterreich Lemberg.

Приймається передплата на ся єдину українську часопись гумористично-сатиричну, ілюстровану.

„ОСА“

„ОСА“ виходить на австрійській Україні, у Львові, двічі в місяць 1-го і 15-го дня, а передплата на цілий рік вносить 4 р. Оказові числа на бажане висилаються безплатно. Передплату і листи слати на адресу: Часопись „ОСА“, Львів, ул. св. Войтіха ч. 8 а, Галичина, Австрія. 2-2

Виходіць першы беларускі місячнік сельскай гаспадаркі.

„САХА“.

У Вільні, Завальная вул. 7.

Подписная ціна 1 р. 20 к. на 1 год. Пробные нумари выслаюцца дарма. Можна аткрытай прасіць, каб надалі падпісаную плату на першы нумар.

